

**CONTROLEPROTOCOL VOOR DE
ACCOUNTANTSCONTROLE OP DE JAARREKENING
2016**

**HOOGHEEMRAADSCHAP DE STICHTSE
RIJNLANDEN**

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Algemene uitgangspunten voor de controle (getrouwheid en rechtmatigheid)	4
3. Te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties	4
4. Begrip rechtmatigheid en de te controleren rechtmatigheidscriteria	5
5. Reikwijdte accountantscontrole rechtmatigheidtoetsing	5
6. Rapportering accountant	6

Bijlage: Normenkader Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

1. Inleiding

Ter voorbereiding en ondersteuning van de uitvoering van de jaarlijkse accountantscontrole moet het algemeen bestuur een aantal zaken nader regelen, hetgeen in dit controleprotocol op hoofdlijnen plaatsvindt.

Dit protocol is van toepassing op de controle van de jaarrekening 2016 van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. Object van controle is de jaarrekening, en daarmee tevens het financieel beheer zoals uitgeoefend door of namens het college van dijkgraaf en heemraden van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden.

1.1 Doelstelling

Dit controleprotocol heeft als doel de accountant nadere aanwijzingen te geven over de reikwijdte van de accountantscontrole in het kader van rechtmatigheidstraject, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij verder te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties voor de controle van de jaarrekening 2015 van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden.

Het algemeen bestuur kan de accountant alleen nadere aanwijzingen geven voor zover dit uitgaat boven de wettelijke minimumeisen.

1.2 Wettelijk kader

De Waterschapswet (art. 109, lid 2) schrijft voor dat het algemeen bestuur één of meer accountants aanwijst als bedoeld in art. 393 eerste lid Boek 2 Burgerlijk Wetboek voor de controle van de in art. 103 van de Waterschapswet bedoelde jaarrekening en het daarbij verstrekken van zowel een accountantsverklaring als het uitbrengen van een verslag van bevindingen.

In het kader van de opdrachtverstrekking aan de accountant kan het algemeen bestuur nadere aanwijzingen geven voor te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties. De accountant mag verwachten dat het waterschap inzichtelijk maakt welke wet- en regelgeving van toepassing is (normenkader).

Het algemeen bestuur heeft op 17 september 2008 de verordening ex art. 109, lid 1 van de Waterschapswet voor de controle op het financieel beheer en op de inrichting van de financiële organisatie van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden vastgesteld. Met dit controleprotocol stelt het algemeen bestuur nadere aanwijzingen vast die specifiek van toepassing zijn voor het controlejaar 2015. Voor de tolerantiegrenzen (goedkeuring en rapportage) conformeren wij ons geconformeerd aan de wettelijke minimumkaders.

2. Algemene uitgangspunten voor de controle (getrouwheid en rechtmatigheid)

Zoals in art 109, lid 2 van de Waterschapswet is voorgeschreven, wordt de controle van de in artikel 103 Waterschapswet bedoelde jaarrekening uitgevoerd door de door het algemeen bestuur benoemde accountant. De accountantscontrole is gericht op het afgeven van een oordeel over:

- de getrouwe weergave van de in de jaarrekening gepresenteerde baten en lasten en de activa en passiva;
- het financieel rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten en balansmutaties (in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder verordeningen van het algemeen bestuur van het waterschap);
- beleid van het algemeen bestuur voor zover deze betrekking hebben op beheershandelingen van financiële aard;
- de inrichting van het financieel beheer en de financiële organisatie gericht op de vraag of deze een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken;
- het in overeenstemming zijn van de door het college opgestelde jaarrekening met de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regels bedoeld in artikel 98a Waterschapswet (zie Besluit Begroting en Verantwoording Waterschappen);
- de verenigbaarheid van het jaarverslag met de jaarrekening.

3. Te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties

De accountant richt de controle in op het ontdekken van belangrijke fouten en baseert zich daarbij op risicoanalyse, vastgestelde toleranties en statische deelwaarnemingen en extrapolaties.

De *goedkeuringstolerantie* is het bedrag dat de som van fouten in de jaarrekening of onzekerheden in de controle aangeeft, die in een jaarrekening maximaal mogen voorkomen, zonder dat de bruikbaarheid van de jaarrekening voor de oordeelsvorming door de gebruikers wordt beïnvloed. De goedkeuringstolerantie is bepalend voor de oordeelsvorming en de strekking van de af te geven accountantsverklaring.

Naast de goedkeuringstolerantie wordt de rapporteringstolerantie onderkend. De rapporteringstolerantie is een bedrag dat gelijk is aan of lager is dan de bedragen voortvloeiend uit de goedkeuringstolerantie. Het grensbedrag voor de rapporteringstolerantie is 5 % van de goedkeuringstolerantie.

Bij overschrijding van dit bedrag vindt rapportering plaats in het verslag van bevindingen. Een lagere rapporteringstolerantie leidt in beginsel niet tot aanvullende controlewerkzaamheden, maar wel tot een uitgebreidere rapportage van bevindingen.

Van belang is de goedkeuringstolerantie en de rapporteringstolerantie goed te onderscheiden. De goedkeuringstolerantie is het criterium voor het al dan niet verstrekken van een goedkeurende accountantsverklaring bij de jaarrekening als geheel. De rapporteringstolerantie is het criterium voor het al dan niet rapporteren van bevindingen door de accountant in het verslag van bevindingen.

In het hierna opgenomen schema zijn de voorgestelde goedkeuringstolerantie opgenomen. Deze komen overeen met het wettelijk minimum.

Goedkeuringstolerantie	Strekking accountantsverklaring:			
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	< =1%	>1%<3%	-	>= 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	< =3%	>3%<10%	>= 10%	-

4. Begrip rechtmatigheid en de te controleren rechtmatigheidscriteria

In het kader van de financiële rechtmatigheidscontrole kunnen 9 rechtmatigheidscriteria worden onderkend:

het begrotingscriterium, het voorwaardencriterium, het misbruik- en oneigenlijk gebruikcriterium, het calculatiecriterium, het valuteringscriterium, het adresseringscriterium, het volledigheidscriterium, het aanvaardbaarheidscriterium en het leveringscriterium.

De financiële rechtmatigheidscontrole richt zich op de volgende rechtmatigheidscriteria:

1. Het begrotingscriterium (passen de lasten, baten en balansmutaties binnen de vastgestelde begrotingskaders);
2. Het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium (wordt geen misbruik en oneigenlijk gebruik van financiële mogelijkheden gemaakt);
3. Het voorwaardencriterium (wordt aan de voorwaarden uit de wet- en regelgeving voldaan).

Het begrotingscriterium houdt in dat de financiële beheershandelingen binnen de grenzen van de begroting tot stand moeten zijn gekomen. De kaders voor de uitvoering van de begroting zijn opgenomen in de Verordening Beleids- en verantwoordingsfunctie

Overschrijdingen van de uitgaven op investeringsprojecten, ongeacht of deze overschrijding wordt gecompenseerd door subsidieontvangsten, tellen mee als overschrijding in het accountantsoordeel.

Met betrekking tot het voorwaardencriterium worden de aspecten recht, hoogte en duur in ogenschouw genomen. Het voorwaardencriterium veroorzaakt in belangrijke mate de grote inspanningen die nodig zijn om de rechtmatigheidscontrole in te voeren.

Het begrip rechtmatigheid in het kader van accountantscontrole richt zich op de financiële rechtmatigheid en is hiermee beperkter dan het juridische begrip rechtmatigheid. Met *financiële rechtmatigheid* wordt bedoeld dat de financiële beheershandelingen in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving zijn uitgevoerd. Voorts geldt dat de accountant de rechtmatigheid van handelingen en beslissingen van niet-financiële aard niet actief inhoudelijk hoeft te toetsen. Het kan echter zo zijn dat onrechtmatige handelingen en beslissingen van niet-financiële aard op termijn leiden tot financiële gevolgen. De accountant kan in dit kader volstaan met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen en (juridische) kwaliteitsborging, alsmede met het beoordelen van de uitkomsten van dit systeem. Het college zorg voor de opzet en goede werking van een dergelijk systeem.

5. Reikwijdte accountantscontrole rechtmatigheidstoetsing

De accountantscontrole op financiële rechtmatigheid is limitatief gericht op:

- Externe wet- en regelgeving en interne regelgeving.
de naleving van wettelijke en overige kaders, zoals die opgenomen zijn in het "Normenkader Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden" (bijlage 1 van dit protocol);
- De naleving van de volgende kaders:
 1. de begroting;
 2. de Verordening op de uitgangspunten voor het beleid, voor het beheer en voor de inrichting van de beleids- en verantwoordingsfunctie van waterschap De Stichtse Rijnlanden;

3. de Verordening controle op het financieel beheer en op de inrichting van de financiële organisatie.

Bovengenoemde aandachtspunten zijn van toepassing en uitsluitend voor zover deze directe financiële beheershandelingen betreffen of kunnen betreffen.

Ten aanzien van de interne regelgeving worden uitsluitend financiële consequenties verbonden aan die bepalingen, die recht, hoogte en duur van financiële beheershandelingen betreffen. Indien en voor zover bij de accountantscontrole materiële financiële onrechtmatige handelingen worden geconstateerd worden deze in de rapportage en oordeelsweging uitsluitend betrokken indien en voor zover het door het algemeen bestuur of hogere overheden vastgestelde regels betreft. Met andere woorden: interne regels van het college van dijkgraaf en heemraden naar ambtelijke organisatie c.q. besluiten van het college van dijkgraaf en heemraden vallen daar buiten. Uitzondering hierop vormen de subsidieregels en mandaat- en delegatiebepalingen voor zover van belang voor de getrouwheidscontrole door de accountant. Voorts kunnen interne regels wel relevant zijn voor de nadere vaststelling van de invulling van “hogere” besluiten, maar deze regels zijn op zich geen object van onderzoek.

Het Algemeen Bestuur heeft het inkoop- en aanbestedingsbeleid vastgesteld. Aangezien dit eigen beleid t.a.v. onderhandse aanbestedingen betreft en geen wettelijke verplichting, is het inkoop- en aanbestedingsbeleid niet in het normenkader opgenomen. Dit houdt dan in dat vanzelfsprekend de reguliere interne controlemaatregelen t.a.v. de interne regels worden uitgevoerd, maar de controlerend accountant de naleving van de *interne regelgeving* niet controleert en in zijn oordeel over de jaarrekening betreft. Wel blijft de naleving van de *Europese en nationale* aanbestedingsregels door de accountant gecontroleerd en de bevindingen in zijn rechtmatigheidsoordeel betrokken worden.

Bepalingen in wet- en regelgeving die niet worden nageleefd (voorwaardencriterium) maar die zeer waarschijnlijk geen financiële consequenties hebben die in de jaarrekening tot uitdrukking komen, leiden alleen tot een opmerking in het verslag van bevindingen. Bepalingen in wet- en regelgeving die niet worden nageleefd (voorwaardencriterium) en waaruit financiële consequenties voortvloeien die in de jaarrekening tot uitdrukking komen, worden meegewogen in het accountantsoordeel en vermeld in het rapport van bevindingen. Deze fouten worden gekwantificeerd door de mogelijke consequenties (zie normenkader) voor de betreffende jaarrekeningpost in geld uit te drukken. In het kader van het voorwaardencriterium blijft dat beperkt tot de bepalingen recht, hoogte en duur. Alleen daar waar aan de overige bepalingen direct financiële consequenties zijn verbonden en die dus indirect recht, hoogte of duur beïnvloeden, is kwantificering aan de orde.

6. Rapportering accountant

Tijdens en na afronding van de controlewerkzaamheden rapporteert de accountant als volgt:

Pré-audit meeting

Voorafgaand aan de interim-controle vindt een pré-audit meeting plaats tussen enerzijds de accountant en anderzijds de directie of diens aangewezen vertegenwoordiger(s). Hierbij wordt ingegaan op algemene ontwikkelingen binnen de organisatie en wordt nagegaan wat de belangrijkste aandachtspunten voor de directie en de accountant bij de interim-controle zijn. Deze bespreking vindt plaats op basis van het auditplan van de accountant.

Interim-controle

In de tweede helft van het jaar wordt door de accountant een zogenaamde interim-controle uitgevoerd. Over de uitkomsten van die tussentijdse controle wordt een verslag (Managementletter) uitgebracht aan de directie en een afschrift gezonden aan het college van dijkgraaf en heemraden.

Verslag van bevindingen

Overeenkomstig de Waterschapswet wordt over de jaarrekeningcontrole een verslag van bevindingen uitgebracht aan het algemeen bestuur en in afschrift toegestuurd aan het college van dijkgraaf en

heemraden. Hieraan voorafgaand wordt het college van dijkgraaf en heemraden in de gelegenheid gesteld om:

- vooraf herstelmaatregelen te treffen;
- te reageren op door de accountant geconstateerde onrechtmatigheden en onvolkomenheden;
- te reageren op de accountantsverklaring en het verslag van bevindingen.

In het verslag van bevindingen wordt gerapporteerd over:

- de opzet en uitvoering van het financiële beheer;
- of de beheersorganisatie een getrouw en rechtmatig financieel beheer en een rechtmatige verantwoording daarover waarborgen.

Uitgangspunten voor de rapportagevorm

Gesignaleerde onrechtmatigheden worden toegelicht en gespecificeerd naar de aard van het criterium (begrotingscriterium, voorwaardencriterium, etc.).

Fouten of onzekerheden die de rapporteringstolerantie als bedoeld in onderdeel 3 van dit controleprotocol overschrijden, worden weergegeven in een apart overzicht bij het verslag van bevindingen.

Accountantsverklaring

In de accountantsverklaring wordt op een gestandaardiseerde wijze, zoals wettelijk voorgeschreven, de uitkomst van de accountantscontrole weergegeven, zowel ten aanzien van de getrouwheid als de financiële rechtmatigheid, uitmondend in een oordeel over de jaarrekening. Deze accountantsverklaring is bestemd voor het algemeen bestuur, zodat deze de door het college van dijkgraaf en heemraden opgestelde jaarrekening kan vaststellen.

Bijlage: Normenkader Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (DM....)